

Psykologtidningen recenserar teater

TRÖSTAR JAG DIG NU?

Teaterföreställning på Unga Klara, Stockholms stadsteater

Regi: Susanne Osten

Manus: Ann-Sofie Bárány

Skådespelarna Jan Modin och Gustav Deinoff i "Tröstar jag dig nu?"
Fotograf: Petra Hellberg

Människan bär alla sina åldrar

Av Cecilia Hector

Psykoanalysen har länge haft sin egen teaterscen på Unga Klara vid Stockholms stadsteater, under ledning av den dynamiska Susanne Osten. 1975 startade hon en undersökande teater med "Medeas barn", en version av Euripides "Medea" i skilsmässobarnens perspektiv. Via pjäser som "Hitlers barndom" och "Pyret" utifrån D W Winnicotts barnanalys, sluter hon cirkeln med "Tröstar jag dig nu?"

Det är barnpsykoanalytiker Ann-Sofie Bárány som skrivit texten. Enligt dramaturg Erik Uddenberg är hon: "...en verklig författare. Fråga henne, hon vet exakt vad varje ord betyder." Ja, den förmågan odlar vi i vårt arbete i psykoanalysens rum, liksom poeten och dramatikern gör.

Dramats titel associerar jag med Stig Dagermans postumt utgivna novell "Vårt behov av tröst är omätligt". Han var en framgångsrik författare, inte äldre än 31 år när han slutade sitt liv, förmodligen självmord. De fem gestalterna i pjäsen skulle alla kunna sluta så av orsaker de själva inte haft någon makt över. Att ta makten över våra egna liv har stått på Unga Klaras agenda under alla år. Samma mål som psykoanalysen har i sikte. SUZANNE OSTEN har skildrat sin egen motivation för livsverket på Unga Klara i pjäsen "Flickan, mamman och soporna" om livet tillsammans med en psykotisk mamma. I den nu aktuella pjäsen möter vi sammanlagt nio figurer spelade av de fem skådespelarna, varav en, Emelie Jonsson, ursprungligen är dansare. Det är värt att nämna eftersom Unga Klara ständigt strävat efter att hitta kroppsliga uttryckssätt, nödvändiga för att ge hela känslspektrumet liv på scenen.

Ensemblen har arbetat utifrån den för en psykoanalytiker välkända premissen att varje

människa bär alla sina åldrar inom sig. Det gör att skådespelarna utan vidare slinker in och ut ur sina rollgestalter. En lustighet för oss psykoterapeuter är att hela tre rollgestalter förvandlar sig till terapeuter under pjäsens lopp. Vi har alla våra egna svårhanterliga ursprung.

Att antalet skådespelare understiger antalet rollgestalter är inte av sparsamhetsskäl, vill man tro. Det blir en viktig poäng att vi inom oss inte bara bär våra åldrar utan också skiftande möjligheter att utvecklas i olika riktningar. Än är Gustav Deinoff 12-åringen med märken efter hängningsförsök på halsen i ihärdiga försök att värja sig från sin invaderande mor, än är han doktorn på BUP, som trots sin välvilja inte kan dölja sin beröringsskräck. Eller Jan Modin som ena stunden är den hunsade tvillingbrodern som "är bäst på att vara sämst", andra stunden en barnanalytiker som genom sina distinkta frågor och tystnader visar hur han via empati och stundtals egen blockering successivt kan få tillträde till ett barns omedvetna och tillstånd att föra en dialog med det slutna barnet där innanför.

Förutom människorna på den gröna mattan som utgör själva scenen finns också djur i form av gigantiska huvuden av hundliknande fabeldjur, men också en osynlig hund i koppel som blir alldeles synlig tack vare skådespelarnas förmåga att gjuta liv i våra fantasier.

PJÄSEN CIRKLAR runt en något udda familjekonstellation. Där finns tvillingsyskonen, Margareta och Henry. Margareta är ensamstående mamma till Håkan. Henry är ensamstående utan barn och den enda som systemen kan anförtro sig åt. In flyttar Ida som i desperat behov av att komma hemifrån ljuger om sin ålder och får hyra ett rum hos Margareta. Idas bästa vän, Jenny har förlorat sin mamma vid fem års ålder och fortsätter söka henne i varje ny relation. Jenny och Håkan blir ett par bara tack vare Jennys ihärdiga sökande efter närhet som trotsar Håkans ambivalens. Själva titeln på pjäsen "Tröstar jag dig nu?" är Håkans fråga när han kastat sig över Jenny. Hon kan bara svara "Ja, men du tröstar mig fel!"

I slutet av föreställningen får vi bevittna hur nästa generation kommer att få det. Jenny och Håkan har fått barn. Margareta anstränger sig för att inte vara i vägen, men blir just därför en ny snara runt Håkans hals.

I programmet nämns tre psykoanalytiker: Arne Jemstedt, Camilla Silfverskiöld och Anders Berge i samma mening som man tackar Fred Astaire och Ginger Rogers - som inspiratörer förmodar jag. Unga Klara under Suzanne Ostens ledning har alltid bjudit in experter och låtit sig berikas av andras kunskaper. Inte minst har man tagit publiken till hjälp genom åren. Denna föreställning har färdigställts med hjälp av människorna i Tyresö som fått bevittna teaterarbetarnas försök att göra sig förstådda. Meningen är ju att det som sker på scenen ska kunna betyda något för vilken människa som helst som är beredd att låta sig beröras – teaterns överenskommelse med oss.

"Tröstar jag dig nu?" är ett dramatiskt experiment, som är värt en stor publik i vårt land som berömmar sig av att vara i framkanten vad gäller barnens situation. Men det gäller att passa på nu. Unga Klara försvinner i sin nuvarande form och vi får sedan trösta oss med att Suzanne Osten kommer att fortsätta i annan inramning än Stockholms stadsteaters.

CECILIA HECTOR

Film och teaterskribent, psykoanalytiker

e-post: cecilia.hector@spray.se

April 2009